

KRATKA KRONIKA »STARE« ŽAGE NA KOČEVSKI REKI

Pred drugo svetovno vojno je bila to: **PARNA ŽAGA MATIJA ČINKELJ**
Zgrajena je bila leta 1923 in 1924 in je imela kapaciteto razreza hlodovine 3.000 m³ na leto.

Njen lastnik je imel zraven žage še gostilno, trgovino z mešanim blagom in dva do tri pare vprežnih konj. Na žagi sta obratovala dva Beneška gatra ali venecijanki s čelilniki in robilniki. Venecijanke so bile v glavnem lesene. Žaga je delala do leta 1942, ko so jo zaradi vojne ustavili.

Na področju Kočevske Reke so takrat obratovali štiri žage.

1. Cvarova žaga v Ravneh pri Borovcu.
2. Curlova žaga na Plešu pri Borovcu.
3. Bravnejeva žaga v Kočevski Reki na prostoru sedanjih starih garaž.
4. Činkljeva žaga katera je leta 1942 edina ušla Italijanskemu ognju.

Cvar je bil Slovenec iz Ribnice, ostali trije lastniki pa Kočevski Nemci.

Med vojno je bila izropana. Lokomobila odpeljana, venecijanki uničeni, ostali stroji pa pokradeni ali so propadli. Tako je samo stavba čakala na delo.

Kmetijska zadruga Kočevska Reka je leta 1948 leta žago obnovila. Obnovili so eno venecijanko in postavili čelilnike in robilnike. Za pogon so iz Kužlja pripeljali parno lokomobilo. Bila je prešibka, zato so ji dodali še diesel motor in hoteli i napeljati elektriko še na Kočevsko Reko. Vendar jim to ni uspelo.

Leta 1952 je žago prevzel **SNEŽNIK**. Takrat je bila žaga skupaj s Kočevsko Reko elektrificirana. Postavljen je bil polnojarmenik **ESTERER 65** predvojne izdelave. Žaga je tako z eno venecijanko in gatom delala do 1962 leta.

Leta 1962 je bila venecijanke izločena in na njeno mesto postavljen polnojarmenik **TOPHAN** predvojne izdelave. Zdaj je bila dvo-polnojarmeniška. **ESTERER 65** z oknom 65 cm. Žagal je lahko hlode debele 12 cm do cca 60 cm in dolge 2 - 6m.

TOPHAN z oknom 100 cm je lahko žagal oziroma še vedno lahko žaga (1993) hlode debele do 95 cm in dolge od 2 - 14m.

Kapaciteta se je tako od Činklovih 3.000 m³ povečala na **10.000 m³**. S povečanim razrezom se je tako v naslednjih letih morala večati tudi skladiščna površina.

Skladišče žaganega lesa se je večalo, ker je razrez tekel vse leto. Prodaja določenih sortimentov pa je bila sezonska. Vozni pogoji so bili pozimi na makadamskih cestah slabi. Skladišče hlodovine se je povečevalo, ker je bil tudi dovoz hlodovine sezonski. Pozimi sneg, spomladi bukovina, poleti drva. Dovor hlodovine je bil pravzaprav vedno podrejen ostalim potrebam. Spomladi je bilo treba iz gozda speljati bukove hlode, jeseni pa drva.

Leta **1971** je bil nabavljen prvi viličar **Volvo BM 621** in vgrajena sta bila moderna **LINCKOVA** robilnik in čelilnik.

Robilnik je imel odprtino 60 cm z najmanj dvema ali več krožnimi žagami. Reguliranje širine obrobljene deske je bilo tako veliko hitrejše, rez pa vzporeden. Podmizni čelilnik je bil hitrejši, točnejši in varnejši od starih.

Leta **1974** je bil odmontiran **ESTERER 65** in vgrajen Estererjev zadnji dosežek **HD 30**. Tako je bilo možno razžagati tudi več kot 20.000 m³ hlodovine letno.

Leta **1976** sta kupila kupljena dva viličarja Volvo BM 841.

Leta **1977** je bilo namreč v osmih mesecih razžaganih 14.500 m³. Če to preračunamo na vse leto, ko bi žagali dve izmeni brez daljšega kolektivnega dopusta, bi zneslo skoraj 22.000 / **21.750 m³**.

Septembra 1977 se je začela rekonstrukcija žage, da bi lahko v krajšem času manj ljudi in lažje nažagalo več desk. Zato je žaga od marca delala pospešeno, da je bilo do zaustavitve razžaganega čim več. Konec avgusta smo tako imeli na zalogi blizu 2000 m³ jelovega žaganega lesa. Priprava in prodaja sta tekla še ves september. Ko je bil žagan les oddan so šle delavke v gozdno proizvodnjo na gojitvena dela. Vsi moški so od začetka septembra sodelovali pri odstranjevanju strojev, podov, kopali so jarek za visokonapetostni kabel itd. V tem času so se tudi koristili dopusti, katerih v pospešenem obratovanju ni bilo. Med rekonstrukcijo smo podaljšali streho nad novo sekalno postajo. Prav tako se je pred gatroma žagalnica podaljšala, da je bilo možno brez odbijanja zadnje stene žagati hlode do 12m.

Na drugi strani podaljšanje strehe sta bila postavljena čelilnik in robilnik, sortirnica pa v obliki črke L. Prečno vhodno in izhodno okno za gater Esterer smo povečali na 10m in tako se lahko žagalo brez zastoja ali »pajsanja« hlodov do 9,5 m³. Tophan je lahko žagal hlode 13m po sili pa celo 14m.

Nič več ni bilo treba vezati žamanje v butare, ker je žamanje po vzdolžnem gumi transporterju šlo v sekalec. Samokolnica za žaganje je šla v pokoj, ker je bil vgrajen »ekshaustor« oziroma ventilacija za transport žaganja. FILBO Bohinjska Bistrica je hotel postaviti tudi silos za žaganje. Po izkušnjah ostalih žag po Sloveniji, pa ga nismo marali. Pozimi rad zmrzne, poleti pa se v njem naredi obok. Še ventilacijske cevi so nam nekajkrat v hudi zimi zmrznile in se zamašile.

Januarja 1978 je rekonstruirana žaga pričela poizkusno delati. Vsi stroji in transporterji so sicer vsak zase dobro delali, ko smo zagnali vso žago, pa je bila stvar precej drugačna.

Treba je bilo odstraniti transporter za sredinske deske in dva poševna verižna »razredčevalna« (osamitvena) transporterja. Namesto njih je bil postavljen mostni transporter od povratnega transporterja z robilnika naravnost na sortirnico. Kratice smo skozi dodatno odprtino spustili iz žage in naprej zlagali ročno. Sredinske deske so tako morale ali vso pot mimo robilnika in čelilnika na sortirnico ali od gatra skozi odprtino za prizme na "sončno" kjer so se ročno sortirale.

Razrez leta 1978 je bil precej višji nad dotedanjim, ker je iz preteklega leta ostala velika zaloga presortiranih jelovih hlodov. Skupaj z zasebnim sektorjem je bilo **razžagano cca 23.600 m³**. Tega leta so bila vsa popravljalna in zamenjalna dela izvedena v prostih dnevnikih ali takrat ko je bilo razrez mogoče prilagoditi, oziroma ustaviti sekcije kjer se je varilo in popravljalo. S tako predelano notranjostjo žagalnice je potem žaga do konca leta.

Leta 1979 je razrez potekal nemoteno vse leto, razžagali smo z zasebnim sektorjem 21.150 m³ hlodovine. Kapaciteta žage je sicer večja, vendar je ob koncu leta žaga delala samo eno izmeno zato, da je bila zagotovljena zaloga hlodovine za januar in februar 1980.

Kapaciteta žage je taka, da bi ob izkoriščenih tehnologiji v dveh izmenah brez kolektivnega dopusta, vendar ob zmanjšanem razredu v zimskih mesecih

razžagali najmanj 24.000 m³ hlodovine. Lastna gozdna proizvodnja iglavcev ni tolikšna. Pokazala se je možnost izvoza bukovih samic.

Leta 1980 smo tako v spomladanski sezoni razžagali cca 1.900 m³ bukovih hlodov. Sredinske deske smo transportirali iz žagalnice na prečnem transporterju za prizme. Pokazalo se je, da ob slabem vremenu razrez bukovine ni možen. Delo je fizično naporno in počasno.

Avgusta 1980 je tako SNEŽNIK sklenil z Industrijski birojem in TOM Mežica dogovor, da iz že prej izločenih transporterjev postavi sortirnico za bukovino in sicer na poziciji izločenega prečnega transporterja za sredinsko robo. Od gatra Esterer je bil postavljen dvižni verižni transporter. S poševnim transporterjem so samice prišle na sortirnico. Sortirnica je imela poleg osnovne še tri sortirne pozicije.

Do konca leta smo tako razžagali cca 19.000 m³ iglavcev in 2.500 m³ bukovine. Z zasebnim sektorjem skupaj cca 23.500 m³.

Količinski plan proizvodnje za leto 1981 je bil 19.000 m³ jelovine in 5.000 m³ bukovine. Zaradi problemov z robilnikom in čelilnikom Linck je bil že leta 1979 sprožen začetek postopka uvoza novih strojev Esterer. Robilniku Linck, kateri je bil nov vgrajen leta 1971 in je bil postavljen 1977 na nov temelj, je bila dodana razdelilna miza s premično razdelilno letvijo. Robilnik je bil zelo točen, vendar je bila zanj premična razdelilna letev neuporabna. Vsi ležaji na žagalni osi so začeli zelo hitro odpovedovati. Pogosto smo ga morali ustavljati in popravljati. Avgusta smo tako čelilnik in robilnik ustavili in v kratkem času zamenjali z novima strojema Esterer.

Za zmanjšano realizacijo plana tega leta pa je bila kriva tudi huda zima 1980/1981. Razžaganih je bilo cca 16.000 m³ jelovih in cca 4.200 m³ bukovih hlodov- skupaj 20.200 m³.

Leta 1982 je bil plan 13.000 m³ jelovine in 6.000 m³ bukovine. Zaradi zimske zaloge je bil razrez nekaj manjši. Skupaj z zasebnim razrezom cca 24.834 m³.

Od leta 1983 do 1990 leta je razrez potekal brez večjih zastojev in problemov. Med tem je bila asfaltirana velika skladiščna površina, kupljena prva električna sušilnica je bila zgrajena stavba lamelirnice.

Prvotno je bila namenjena za prirezovanje jelovih desk slabše kvalitete, katere naj bi vzdolžno in prečno zlepili v željene profile. Pokazalo se je, da hoče trg lepljene elemente iz deske boljše kvalitete in tako je nastala lamelirnica. Postavljen je tudi **MELES** in **kotlovnica** z dvema **Rikotovima** sušilnicama.

Proti koncu osemdesetih let je bilo treba **misлити na novo žagalnico**. Stara žaga je imela samo streho neprepustno. Bila je slabo zaprta, tehnologija je zahtevala več večjih prečnih odprtih na raznih stenah. Sploh ni bilo mogoče misliti na kakršnokoli ogrevanje. Transportne naprave so bile po več kot desetletnem obratovanju dotrajane. Gater Tophan sicer še vedno proizvaja zelo kvalitetne deske in trame, delo na njem pa je prenaporno in zamudno. Gater Esterer je neprekinjeno obratoval dve izmeni, razen krajši čas v zimskih mesecih.

Leto 1989 je bilo v karieri **STARE ŽAGE** rekordno. Po evidencah razreza je bilo razžaganih 262.128 tm oziroma 27.050 m³ jelovih hlodov, srednji premer 36,25 cm. Razžagano je bilo tudi 35.912 tm ali 5.757 m³ bukovine, srednji premer 45.01 cm. Razžagano je bilo tudi 1.899 m³ privatnih razrezov. Večino privatnih razrezov je bilo izvršenih na proste dneve. Realizacija razreza **32.807 m³** hlodovine je bila do sedaj največja.

Leta 1991 so se začele večje okvare, realizacija razreza je padla na 23.504 m³.

Za **leto 1992** je bil že drugič predvidevan zagon nove žagalnice – prvi za maj 1991, vendar še vedno ni bilo gatra in nekaj drugih manjših stvari.

3.8. 1992 zjutraj ob sedmih je na gatra Esterer HD 30 stekel glavni ležaj, gater se je ustavil.

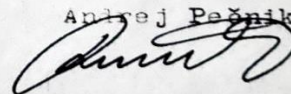
Delovanje stare žage je bilo tako po več kot štiridesetih letih končano.

Gater Tophan sicer še vedno pomaga novi žagi z razrezom mizarških prizem, kakor današnja "STARA ŽAGA" še zdaj leta 1993 stoji delno pod ostrešjem iz leta 1923.

Kočevska Reka, 02.04.1993

Obratovodja

Andrej Pažnik





Žaga iz tedanjega obdobja



MIKLIČ F./2022 – gater iz tedanjega obdobja, ki se sedaj nahaja pri vhodu v podjetje